

WORLD POLITICS

Homepage: <https://interpolitics.guilan.ac.ir/>

Print Issn: 2383-0123

Online Issn: 2538-4899

Ownership Behavior of Human Trafficking in the Criminal System of Iran, Iraq and International Criminal Law

Halaleh Honarmand¹ , Anvar Ahmadi^{*2} , Ahmad Falahi³

1. PhD student in Criminal Law and Criminology, Department of Law, Sanandaj Branch, Islamic Azad University, Sanandaj, Iran. E-mail: aaahalala86@gmail.com
2. Corresponding Author, Assistant Professor, Department of Criminal Law and Dogmatology, Sanandaj Branch, Islamic Azad University, Sanandaj, Iran. E-mail: ahmadiyas@ymail.com
3. Assistant Professor, Department of Criminal Law and Criminology, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran. E-mail: a.falahi@uok.ac.ir

Article Info

Article Type:

Research Article

Keywords:

Ownership,
human trafficking,
criminal law,
Iran,
Iraq.

Article history:

Received December 7, 2023

Received in revised form

February 9, 2024

Accepted March 14, 2024

Published Online

June 16, 2024

ABSTRACT

Today, the crime of human trafficking and trafficking, as a national and international crime, has expanded to such an extent that it has moved beyond its traditional form and is being committed in a transnational and targeted manner. At the domestic level, the Anti-Human Trafficking Law of 2004 was passed regarding this phenomenon. Also, the Human Trafficking Law No. 28 of 2012 of Iraq has defined this crime, and at the international level, the Palermo Convention on Combating Human Trafficking has been passed. The present research is theoretical and the research method is descriptive-analytical and the data collection is library-based; it seeks to answer the question of what is the behavior of modern slavery (human trafficking) in the criminal system of Iran, Iraq and international criminal law? The findings of the study show that although the Iraqi legal system has adopted many strategies to combat the phenomenon of human trafficking, these measures have been ineffective in combating it due to the lack of an effective national vision and the ability of organized gangs. The law against human trafficking in the Iranian criminal system is also not without its problems.

Cite this Article: Honarmand, H. , Ahmadi, A. and Falahi, A. (2024). Ownership Behavior of Human Trafficking in the Criminal System of Iran, Iraq and International Criminal Law. *World Politics*, 12(4), 289-305. doi: 10.22124/wp.2024.32713.3630

© Author(s)

Publisher: University of Gilan

DOI: 10.22124/wp.2024.32713.3630

1. Introduction

Among the inhuman and immoral actions of the present era that have befallen humanity in the global arena is the issue of human trafficking, which we are witnessing every day. Eradicating this problem is due to a global determination and full cooperation of governments on a large and extensive level. Slavery and servitude are the first practices known to human societies, and despite the passage of centuries and the issuance of numerous international agreements aimed at eliminating them, the challenges to eliminate this phenomenon once and for all continue. For example, international laws and local laws, Iraqi laws are one of the most important legal tools in combating this phenomenon and determining the means of protecting human rights to prevent the complete elimination of this phenomenon. Human trafficking, which is also known today by terms such as white trade, human mafia, and modern slavery, is one of the cases of organized crime that has increased sharply since the beginning of the 1990s and has become a global problem in recent years. The crime of human trafficking is the ultimate violation of human dignity and represents a qualitative leap in the field of inhuman exploitation of individuals. Therefore, efforts have been initiated to eradicate this phenomenon and reduce it by any means, including legal measures.

2. Theoretical Framework

Slavery (both past and present) occurred when the cost of employing and hiring labor was greater than the cost of using violence and force to force people to work. If you have a business and need to hire labor to run your business, you should advertise for workers. The 1926 Slave Trade and Abolition Convention defines slavery as: "the status and condition of a person over whom all or some of the powers incidental to the right of ownership are exercised" (Slavery Convention, 1926, Art. (1)). Any of the powers relating to financial and material rights that individuals have over other objects, if imposed on a person as a commodity, is considered slavery. For example, property (i.e., slaves) can be rented, gifted, entrusted, sold, and so on. In this case, just as the ownership of objects or their possession may be disputed, a claim for possession and the like may occur with respect to a slave. Therefore, a slave is like a commodity; and of course, sometimes his condition is worse because the owner may take sexual advantage of him. Therefore, this convention also prohibits acts related to slavery, such as the slave trade, in order to facilitate the fight against slavery or to eradicate this practice. "Slave trade" means all acts that are carried out for the purpose of capturing, possessing or transferring a person with the intention of reducing him to the level of slavery or servitude, and also includes all acts that are carried out as possession of a slave for the purpose of sale or exchange; in addition, all acts related to the transfer of ownership through slave trade or exchange to a person who has been acquired with the intention of sale or exchange, and also in general any trade or transportation of slaves, whether carried out on any type of vehicle..

3. Methodology

In this research, which was conducted using a descriptive-analytical method and library resources, we seek to address the question of what the approach of the criminal law systems

of Iran, Iraq, and international criminal law is regarding modern slavery (human trafficking) and what are the guarantees for the execution of human trafficking in the above criminal systems.

4. Results & Discussion

The findings of the study show that despite the fact that the Iraqi legal system has adopted many solutions to combat the phenomenon of slavery and human trafficking, these measures have been unable to combat it due to the lack of an effective national vision and considering the ability of organized gangs. On the other hand, the war conditions that have engulfed Iraq under the influence of the American occupation and subsequent insecurities, as well as the negative effects of the presence of ISIS in Iraqi society, have created a suitable environment for the expansion of the activities of organized gangs, especially human trafficking.

5. Conclusions & Suggestions

Slavery and human trafficking are very complex issues that criminal groups are increasingly involved in. Human exploitation is not limited to sexual exploitation and encompasses various dimensions, including forced labor, forced marriage, arduous domestic labor, and other exploitative practices. Of course, trafficking in women for the purpose of prostitution or other forms of sexual exploitation still constitutes the most important purpose of trafficking. In terms of criminal and penal policy, countries and international organizations should consider taking urgent and explicit measures to prevent new slavery and, through the international police (Interpol), take measures to destroy such human trafficking gangs, which often have international roots.

سیاست جهانی

شاپا چاپی: ۲۳۸۳-۰۱۲۳

شاپا الکترونیکی: ۴۵۳۸-۴۸۹۹

Homepage: <https://interpolitics.guilan.ac.ir/>

رفتار مالکانه قاچاق انسان

در نظام کیفری ایران، عراق و حقوق جزای بین الملل

هاله هنرمند^۱، انور احمدی^۲، احمد فلاحی^۳

۱. دانشجوی دکتری حقوق جزا و جرم شناسی، گروه حقوق، واحد سندج، دانشگاه آزاد اسلامی، سندج، ایران. رایانامه:

aaahalala86@gmail.com

۲. نویسنده مسئول، استادیار گروه حقوق جزا و جرم شناسی، واحد سندج، دانشگاه آزاد اسلامی، سندج، ایران. رایانامه: ahmadiyas@yahoo.com

۳. استادیار گروه حقوق جزا و جرم شناسی، دانشگاه کردستان، سندج، ایران. رایانامه: a.falahi@uok.ac.ir

درباره مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	جرم تجارت و قاچاق انسان امروزه به عنوان یک جرم ملی و بین المللی، به اندازه ای گسترش یافته که این جرم را از حالت سنتی خارج کرده و به شکل فراملی و هدفمند ارتکاب می یابد. در سطح داخلی قانون مبارزه با قاچاق انسان سال ۱۳۸۳ در رابطه با این پدیده تصویب شده است. همچنین قانون قاچاق انسان شماره ۲۸ مصوب ۲۰۱۲ عراق به تعریف این جرم پرداخته است و همچنین در سطح بین المللی نیز کنوانسیون پالمو در مبارزه با قاچاق انسان به تصویب رسیده است. تحقیق حاضر از نوع نظری بوده و روش تحقیق به صورت توصیفی تحلیلی و جمع آوری اطلاعات به صورت کتابخانه ای می باشد؛ که در صدد پاسخگویی به این سوال است که رفتار مالکانه برده داری مدرن (قاچاق انسان) در نظام کیفری ایران، عراق و حقوق جزای بین الملل چگونه است؟ یافته های تحقیق نشان می دهد که علیرغم اینکه نظام حقوقی عراق راهکارهای زیادی را برای مقابله با پدیده قاچاق انسان اتخاذ کرده است، اما این اقدامات به دلیل عدم وجودبیش ملی مؤثر و با توجه به توانایی باندهای سازمان یافته، در مبارزه با آن ناتوان بوده است. قانون مبارزه با قاچاق انسان در نظام کیفری ایران نیز خالی از اشکال نیست.
کلیدواژه ها: رفتار مالکانه، قاچاق انسان، حقوق کیفری، ایران، عراق	
تاریخچه مقاله تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۹/۱۶ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۱۱/۲۰ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۲/۲۴ تاریخ انتشار: ۱۴۰۲/۱۲/۲۷	

استناد به این مقاله: هنرمند، هاله، احمدی، انور و فلاحی، احمد. (۱۴۰۲). رفتار مالکانه قاچاق انسان در نظام کیفری ایران، عراق و حقوق

جزای بین الملل. سیاست جهانی، ۱۲(۴)، ۲۸۹-۳۰۵. doi: 10.22124/wp.2024.32713.3630

© نویسنده (گان)

ناشر: دانشگاه گیلان

از جمله اقدامات ضد انسانی و ضد اخلاقی عصر حاضر که گریبانگیر بشر در عرصه گیتی گردیده است، مساله تجارت یا خرید و فروش انسان است که هرروزه نظاره‌گر افزایش آن هستیم. ریشه‌کنی این معضل مرهون عزمی جهانی و همکاری تام دولت‌ها در سطحی وسیع و گسترده است. برده‌داری و بندگی اولین اعمالی است که جوامع بشری شناخته‌اند و علیرغم گذشت قرن‌ها و صدور قراردادهای بین‌المللی فراوان با هدف از بین بردن آن‌ها، همچنان چالش‌ها برای حذف یکبار برای همیشه این پدیده ادامه دارد. به عنوان مثال قوانین بین‌المللی و قوانین محلی قوانین عراق یکی از مهمترین ابزارهای حقوقی در مبارزه با این پدیده و تعیین ابزارهای حمایت از حقوق بشر است تا از حذف کامل این پدیده جلوگیری کند. قاچاق انسان که امروزه با تعابیری هم چون تجارت سفید، مافیای انسان و بردگی مدرن نیز شناخته می‌شود، یکی از موارد جرائم سازمانی افته است که از ابتدای دهه‌ی ۱۹۹۰ به شدت افزایش یافته و در سال‌های اخیر به یک معضل جهانی تبدیل شده است. جرم قاچاق انسان نهایت نقض کرامت انسانی است و نشان دهنده یک جهش کیفی در زمینه استثمار غیرانسانی افراد است، بنابراین تلاش‌ها برای ریشه‌کنی این پدیده و کاهش آن به هر وسیله‌ای از جمله موارد قانونی آغاز شده است.

قانون‌گذار جمهوری اسلامی ایران نیز کشور را از خطرات این جرائم مصون ندیده و اقدام به تصویب قانون مبارزه با قاچاق انسان به تاریخ ۱۳۸۳/۴/۲۸ نموده است. این قانون از یکسو از لحاظ جرم‌انگاری عمل قاچاقچیان، شروع به جرم قاچاق انسان، معاونت در این جرم و تدابیر پیشگیرانه عمومی نظیر مصادره اموال ناشی از جرم را تا حدودی رعایت نموده است و از سوی دیگر مصادره اموال به عنوان تدبیر پیشگیرانه عمومی و در جهت از بین بردن پایگاه اقتصادی مرتکبین این جرائم در قانون موصوف پیش‌بینی گردیده است که به نظر می‌رسد در برخی موارد سیاست کیفری قانونگذار مجازات متناسب را در برخورد با جرم مذکور نداشته و نیازمند بازنگری و تجدیدنظر است. در جرم قاچاق انسان، قوانین کیفری عراق سهم مهمی در این امر دارند، زیرا حفاظت از انسان و حفظ حقوق او همچنان در کانون توجهات و هدف اصلی وضع مقررات قانونی است؛ از این‌رو قوانین حقوقی به دلیل اهمیت جرم قاچاق انسان، به عنوان یکی از ابزارهای مهم برای حفظ حقوق و کرامت انسانی افراد، نقش خود را در این زمینه به عهده گرفته‌اند. از سوی دیگر، ماهیت جرم قاچاق انسان به جهت فراملی بودن آن به گونه‌ای است که کشورها به تنهایی نمی‌توانند به مبارزه کامل و کافی برای سرکوب این جرم بپردازند. از این‌رو

کشورهای جهان می‌بایست در راستای مبارزه با این پدیده مجرمانه دارای یک سیاست واحد حداقل در اصول اساسی آن در زمینه قانونگذاری و اجرای قوانین و مسائل دادرسی و... باشند. پروتکل پیشگیری، سرکوب و مجازات قاچاق اشخاص به ویژه زنان و کودکان از هر لحاظ نسبت به اسناد پیشین که برای مقابله با قاچاق اشخاص تدوین گشته‌اند، بسیار مترقی‌تر و کامل‌تر می‌باشد. به نظر می‌رسد که این حسن یعنی کامل بودن مفاد کنوانسیون به این واقعیت باز می‌گردد که از آخرین سندی که در زمینه قاچاق انسان به تصویب رسیده است مدت مدیدی گذشته است به همین خاطر این سند با توجه به تحولات این نیم قرن و نیز با هدف رفع نقایص موجود در اسناد پیشین تهیه گردید و در واقع این پروتکل آخرین سند بین‌المللی مدرن در زمینه مبارزه با قاچاق انسان می‌باشد. لذا در این پژوهش که با روش توصیفی-تحلیلی و استفاده از منابع کتابخانه‌ای صورت گرفته است، درصدد پاشخگویی به این سوال هستیم که رویکرد نظام حقوق کیفری ایران، عراق و حقوق جزای بین‌الملل در خصوص برده‌داری نوین (قاچاق انسان) چگونه است و این که ضمانت اجراهای قاچاق انسان در نظام‌های کیفری فوق کدام است.

۱. رهیافت مفهومی

۱-۱. مفهوم برده داری

برده‌داری (چه در گذشته و چه امروز) زمانی رخ می‌داد و می‌دهد که هزینه به کارگیری و استخدام نیروی کار، از هزینه به کار بستن خشونت و به زور واداشتن افراد به کار بیشتر باشد. اگر شما کسب و کاری داشته باشید و برای پیشبرد کسب و کارتان نیازمند استخدام نیروی کار باشید، باید آگهی جذب نیرو بدهید.

کنوانسیون منع تجارت برده و لغو برده‌داری ۱۹۲۶ در تعریف برده‌داری چنین بیان می‌دارد: «وضعیت و شرایط شخصی که همه یا برخی از اختیارات مربوط به حق مالکیت بر او اعمال می‌شود» (کنوانسیون برده‌داری، ۱۹۲۶ ماده. (۱)) هر یک از اختیارات مربوط به حقوق مالی و عینی که افراد در مورد اشیاء دیگر دارند، اگر نسبت به انسان همچون یک کالا تحمیل شود او برده محسوب می‌شود. مثل اینکه بتوان مال (یعنی برده) را اجاره داد و یا هبه کرد و یا به امانت گذاشت و یا فروخت و مانند آن. در این صورت همان طور که ممکن است مالکیت اشیاء و یا تصرف آنها مورد نزاع باشد، ممکن است دعوای تصرف و مانند آن نسبت به برده رخ دهد. لذا برده مانند یک کالا می‌باشد؛ و البته گاه شرایطش بدتر است زیرا مالک ممکن است از او بهره جنسی ببرد. لذا این کنوانسیون اعمال مرتبط و مربوط به

برده‌داری همچون برده فروشی را نیز منع کرده تا مبارزه با برده‌داری سهل گردد یا ریشه این عمل از بن بیرون کشیده شود (Taheri & Manteghi, 2017: 256). «برده فروشی» به معنی کلیه اعمالی است که به منظور اسارت و تملک یا واگذاری شخص به قصد تنزل دادن او به درجه بردگی یا غلامی صورت می‌گیرد و همچنین شامل کلیه اعمالی است که به عنوان تملک بر روی برده به منظور فروش یا مبادله انجام می‌گیرد؛ ضمناً کلیه اعمال مربوط به انتقال حق تملک از طریق برده‌فروشی یا مبادله نسبت به شخصی که به قصد فروش یا مبادله تحت تملک قرار گرفته و همچنین به طور کلی هرگونه تجارت یا حمل و نقل برده اعم از این که بر هر نوع وسیله نقلیه انجام شود.

ماده ۸ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی نیز بندگی، بردگی و تجارت برده را منع کرده است (میثاق حقوق مدنی و سیاسی، ۱۹۶۶ ماده ۸). بندگی و بردگی دو مفهوم متفاوت و در عین حال نزدیک و همسان می‌نمایند، اما بندگی را می‌توان معادل پرستش دانست. برده، مولا یا مالک خود را نمی‌پرستد اما بنده، معبود خود را پرستش می‌کند. از سوئی بندگی بیگاری و خدمات فرا قانونی است و از جنس خدمت‌رسانی است، اما بردگی وضعیت حقوقی شخص است که غیر قانونی قلمداد می‌شود و در حال حاضر فرا قانونی است. به بیان دیگر کسی که بندگی می‌کند لزوماً برده نیست و ممکن است حر یا آزاد باشد.

به موجب ماده (۴) اعلامیه جهانی حقوق بشر: «هیچ احدی نباید در بردگی یا بندگی نگاه داشته شود؛ بردگی و ممکن داد و ستد بردگان از هر نوع و به هر شکلی باید ممنوع شود» اگر این ماده فقط یک لغت را بکار می‌برد که مفهوم دیگری نیز به ذهن متبادر شود. اما وقتی هر دو لغت را با هم بکار می‌برد به معنای دو مفهوم متفاوت خواهد بود (اذ اجتماعاً افتراقاً و اذ افتراقاً اجتماعاً). ما نیز باید دو مفهوم و کار برد را از دو لغت مذکور در ماده توضیح دهیم؛ به خوبی می‌توان فهمید که هر برده‌ای لزوماً بندگی نمی‌کند و هر بنده‌ای لزوماً برده نبوده است. کسانی که در زندان‌ها بسر می‌برند و یا به خدمات نظامی اجباری در اردوگاه دشمن مشغولند که در خلال جنگ به اسارت گرفتار شده‌اند و به امراء و مقامات نظامی طرف مقابل خدمت یا بندگی می‌کنند برده نبوده‌اند. بنابراین برخی افراد که مورد خرید و فروش قرار می‌گیرند ممکن است برده بمانند و بندگی نکنند. بلکه برای خدمات و کارهای روزمره همچون کارگران مورد بهره‌برداری قرار گیرند. سیاه پوستانی که با کشتی از آفریقا به اروپا و آمریکا کوچ اجباری داده شدند و در بازارهای مکاره مورد خرید و فروش قرار گرفتند برده بودند و نه بنده. از این‌رو تجارت برده امری ممکن است اما تجارت بندگی معنی ندارد. (Bell, 2008: 65)

ماده (۸) از میثاق مدنی سیاسی نیز تجارت برده را منع کرده؛ زیرا تجارت بندگی امری غیر ممکن است. برده فرد است و همچون کالا مورد معامله قرار می‌گرفت. از نظر ماده (۸) میثاق هیچ کس را نمیتوان در بردگی و بندگی (غلامی) نگاه داشت و هیچ کس به انجام اعمال شاقه یا کار اجباری وادار نخواهد شد. البته استثنائاتی نیز برای این ماده مقرر شده است که از آن جمله: جنایات قابل مجازات با اعمال شاقه، خدمات اجباری سربازی، خدمات فراقانونی یا اجباری به دنبال وقوع بلایای طبیعی و غیره است (International Covenant on Civil and Political Rights, 1966, Article 8(3)) در زبان فارسی واژگان «برده یا غلام و کنیز و بنده» را می‌توان با تسامح معادل همان «عبد و عبید» (برده مرد) یا امه (برده زن) در عربی دانست. در قرآن گاهی واژه رقبه (در لغت به معنای گردن) به کار رفته است. در متون فقهی و حتی اصول فقه این واژه بارها بکار رفته است (Kazemi Khorasani, 1984). مثلاً در بحث وجوب آزاد نمودن برده در صورتی که قتل خطائی رخ دهد، فقها با استناد به آیه «وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ أَنْ يَقْتُلَ مُؤْمِنًا إِلَّا خَطَاً وَ مَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَاً فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَ دِيَّةٌ مُسْلَمَةٌ إِلَى أَهْلِهِ» حکم به وجوب آزاد نمودن رقبه (برده) داده‌اند. باید توجه داشت که سنت برده‌داری، برده فروشی و تجارت برده دیرینه بوده و در ادیان، فرهنگ‌ها و اقوام مختلف و خصوصاً جنگ‌ها مشاهده شده است. البته امروزه برده‌داری شکل مدرنی نیز به خود گرفته است و عدم رعایت حقوق بشر ممکن است توسط بخش خصوصی و در زندگی روزمره نیز رخ دهد. خصوصاً وقتی افراد جامعه مشغول کسب و کار می‌شوند. بنابراین رویکرد جدید سازمان بین‌المللی کار بر اساس اصولی موسوم به «اصول رأگی» برده‌داری مدرن را منع کرده است (United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights, 2011).^۱ باوجود گذشت سا‌های بسیار از الغای نظا برده‌داری، امروزه برده‌داری در قالب قاچاق انسان و نمود و بروز یافته است. درواقع، آنچه با عنوان قاچاق انسان در سراسر جهان شایع شده و به ویژه در خصوص زنان و کودکان اعمال می‌شود، «شکل معاصر برده‌داری» است (Gupta, 2011: 7).^۲ در قاچاق انسان، افراد به عنوان کالا خرید و فروش شده، به کار اجباری آ‌قرار واداشته می‌شوند، موضوع تجارت جنسی قرار گیرند، مراقبت شدید بر فعالیت‌های آنان سایه می‌افکند و این در حالی است که خشونت و تهدید علیه ایشان اعمال می‌شود و زندگی و کار این قربانیان در شرایط نامناسبی ادامه می‌یابد. از این منظر است که در گزارش‌های توضیحی ضمیمه کنوانسیون شورای اروپا در خصوص مبارزه با

^۱ Ruggie principles

^۲ Forced labour

قاچاق انسان از این عمل به عنوان «نوع مدرنی از تجارت سنتی برده در سراسر جهان» یاد شده است (Council of Europe, 2013: 33) بر این اساس، قاچاق انسان هر نوع بهره‌برداری و سوء استفاده از افراد انسانی را شامل می‌شود که فرد را از حیطه‌ی حمایت و شناسایی قانون خارج نموده، با تخریب شخصیت حقوقی وی، او را مجبور به تن فروشی یا بهره‌کشی جنسی و یا کار اجباری نماید و گاه اعضای وی را به فروش برساند. در این چارچوب، انسان‌ها همچون کالایی شمرده می‌شوند که فاقد موضوعیت حقوقی بوده، به عبارتی بردگانی بیش نیستند. تحولات معاصر در زمینه حقوق بین‌الملل بشردوستانه و حقوق بین‌الملل کیفری نیز نشان دهنده این مطلب است که شرایط کنونی قاچاق انسان از نظر قانونی معادل شرایط برده‌داری است و قاچاقچیان با اعمال تهدیدهای وحشت‌برانگیز و خشونت جنسی یا کار اجباری تحت شرایطی نظیر آنچه در برده‌داری انجام می‌شده است (Gupta, 2011: 7) شخصیت حقوقی و کرامت انسانی قربانیان خویش را نادیده می‌انگارند.

۲-۱. انواع برده داری

الف) برده سنتی

همزمان با تأسیس مالکیت خصوصی و توسعه آن، و به تبع آن ایجاد طبقات ممتاز اجتماعی، نجیب‌زادگان و اشراف، مسئله به بردگی گرفتن انسان‌ها نیز پدیدار شد. با این توضیح که به دلیل عدم توانایی طبقات ممتاز جامعه در زراعت و دامداری، نیاز به به کارگیری افراد دیگری در انجام مشارغل سنت احساس شد به این منظور، ایده کشته اسرا و یا سوزاندن ایشان، تبدیل به گماشته آنها در مشارغل دشوار گردید. در واقع، آن روز که انسان از کشتن دشمن خود چشم پوشید و به بندگی گرفته او قناعت کرد، از لحاظ اخلاقی پیشرفت شایان ملاحظه‌ای در حوزه بشری حاصل شد. «هنگامی که سازمان بردگی بر شالوده‌ای قرار گرفت و سود آن شناخته شاد، دامنه‌ی برده‌گیری وسعت پذیرفت، و غیر از اسیران جنگی دسته‌های دیگری، مانند کسانی که وا خود را نمی‌توانستند بپردازند، یا جنایتکاران، را نیز در عداد غلامان درآوردند، و هجوهای تنها به خاطر گرفته بنده مرسوم گردید. به این ترتیب، بردگی، که از جنگ نتیجه شده بود، کارش به جایی رسید که خود عامل پیدایش جنگ شد لذا به مرور زمان، برده داری به عنوان یک سنت غلط به نحو چشمگیری توسعه یافت تا جایی که این عمل نکوهیده در میان تمام ملت‌ها و اقوام دنیای کهن رایج شد. نتیجه این که این پدیده در دوره‌های گذشاه مستند به ریشه‌های عمیق اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی بود به طوری که حتی افلاطون و ارسطو نیز ایه پدیده را به عنوان یک قانون اصیل اجتماعی

تلفی کرده، فلسفه سیاسی و اجتماعی خود را بر آن بنیاد نهاده‌اند (Jafari Tabrizi, 2006: 443). چنانچه ارسطو کاه در قرن چهار مبلادی می‌زیست، بردگی را امری طبیعی معرفی نموده، برده را نه انسان، بلکه ابزاری در کنار دیگر ابزارها در نظر می‌گرفت. وی معتقد بود هریک از انسان‌ها طبیعتاً در نقشی خاص قرار می‌گیرند. از این رو، وی تأکید می‌کند: «هر کس که به حکم طبیعت نه از آن خود، بلکه از آن دیگری باشد، طبعاً بنده است» (Arasto, 2023: 12). همچنین ارسطو مساوی نبودن انسان‌ها را امری طبیعی و بردگی را جزء ذات بردگان تعبیر می‌کرد. بر این اساس، تحت تأثیر عرف رایج و عقاید علمای آن دوران، خرید و فروش انسان‌ها به صورت تجارت قانونی بردگان روا داشت و نظام‌های مختلف نه تنها برده‌داری را نفی نمی‌کردند، بلکه صاحبان قدرت در این امر دخالت داشتند (Mirmohammad Sadeghi, 2023: 47) از این منظر، «برده» فردی است فاقد شخصیت حقوقی که به سان اشیای تحت مالکیت صاحب خویش است. در حالی که روابط میان او و صاحبش تاب قواعد مالکیت بوده و عمدتاً به کار اجباری واداشته می‌شده یا به شیوه‌های مختلف مورد سوء استفاده و بهره‌کشی قرار می‌گرفته است. اصولاً «برده» در برده‌داری سنتی کالایی قابل خرید و فروش بوده و از این جهت از آن با نام برده‌داری به عنوان اموال شخصی یا برده‌داری اموال یاد شده است (Allain, 2008: 269).

برده‌داری به طور قابل ملاحظه‌ای آزادی رفت و آمد و بسیاری از آزادی‌های اساسی دیگر و توانایی تصمیم‌گیری برده را محدود می‌کرد. در این مفهوم جایگاه برده تنها در رابطه با برده دار که کنترل کاملاً اعمال وی را در دست داشت، معنا می‌یافت. لذا برده کنترلی بر خود نداشت و استقلال خود را کاملاً از دست می‌داد. در نتیجه به طور مؤثر آینده فرهنگی، اجتماعی و شخصی او تحت تأثیر قرار می‌گرفت. در این نوع از برده‌داری، برده رضایتی از این رابطه ندارد و دستمزدی هم به وی پرداخت نمی‌شود (Bales, 2005: 54). در پی محرومیت بردگان از حقوق انسانی اولیه خویش، به تدریج در سال‌های اولیه قرن نوزدهم روندی جهانی به منظور لغو برده‌داری آغاز شد و تلاش‌های صورت گرفته در این خصوص سرانجام در میانه‌ی قرن بیستم به الغای رسمی و قانونی برده‌داری انجامید. در سال ۱۹۲۶ میلادی با تصویب کنوانسیون برده‌داری که زیر نظر جامعه‌ی ملل تدوین شده بود، ممنوعیت برده‌داری و تجارت برده به صورت رسمی در سطح جهانی پذیرفته و اعمال شد و بسیاری از دولت‌ها با پیوسته به این معاهده بر این امر صحه گذاشتند. پس از الغای بردگی، ایه امر پذیرفته شد که هر انسان یک فرد طبیعی است که شنصیت حقوقی او در وجود خودش آشکار و مشهود است از این رو جامعه‌ی بین‌المللی پذیرفت که «شنصیت حقوقی»، یک مشخصه‌ی الزامی برای بشر است چراکه قبل از آن، داشته وضعیت بردگی

برای انسان امری مکان پذیر بود (Esmeir, 2012: 74) در واقع در دوران پس از برده‌داری، افراد بشر به عنوان یک شخصیت حقوقی به رسمیت شناخته شدند. در نتیجه، برده‌داری یا ازدست دادن وضعیت انسانی، دیگر پذیرفتنی نبود.

ب) برده داری نوین

باوجود گذشت سال‌های بسیار از الغای نظام برده‌داری، امروزه برده‌داری در قالب قاچاق انسان و نمود و بروز یافته است. در واقع، آنچه با عنوان قاچاق انسان در سراسر جهان شایع شده و به ویژه در خصوص زنان و کودکان اعمال می‌شود، شکل معاصر برده‌داری است (Gupta, 2011: 7) در قاچاق انسان، افراد به عنوان کالا خرید و فروش شده، به کار اجباری واداشته می‌شوند، موضوع تجارت جنسی^۱ قرار می‌گیرند، مراقبت شدید بر فعالیت‌های آنان سایه می‌افند و این درحالی است که خشونت و تهدید علیه ایشان اعمال می‌شود و زندگی و کار این قربانیان در شرایط نامناسبی ادامه می‌ابد. از این منظر است که در گزارش‌های توضیحی ضمیمه کنوانسیون شورای اروپا در خصوص مبارزه با قاچاق انسان از این عمل به عنوان «نوعی مدرن از تجارت جنسی برده در سراسر جهان» یاد شده است (Council of Europe, 2013: 33) بر این اساس، قاچاق انسان هر نوع بهره‌برداری و سوء استفاده از افراد انسانی را شامل می‌شود که فرد را از حیطه‌ی حمایت و شناسایی قانون خارج نموده، با تخریب شخصیت حقوقی وی، او را مجبور به تن فروشی یا بهره‌کشی جنسی و یا کار اجباری نماید و گاه اعضای وی را به فروش برساند. در این چارچوب، انسان‌ها همچون کالایی شمرده می‌شوند که فاقد موضوعیت حقوقی بوده، به عبارتی بردگانی بیش نیستند. تحولات معاصر در زمینه حقوق بین‌الملل بشردوستانه و حقوق بین‌الملل کیفری نیز نشان دهنده این مطلب است که شرایط کنونی قاچاق انسان از نظر قانونی معادل شرایط برده‌داری است (Sadat, 2008: 420) و قاچاقچیان با اعمال تهدیدهای وحشت‌برانگیز و خشونت جنسی یا کار اجباری تحت شرایطی نظیر آنچه در برده‌داری انجام می‌شده است، شخصیت حقوقی و کرامت انسانی قربانیان خویش را نادیده می‌انگارند.

اصولا هر عملی که با محروم کردن انسان از دسترسی‌های قانونی، استثمار و بهره‌کشی از وی را در اعمال قدرت‌های مالکانه عملی سازد، در تعریف قاچاق انسان یا همان برده‌داری مدرن می‌گنجد. این امر در اساسنامه دیوان بین‌المللی کیفری نیز اشاره شده است که برده داری شامل اعمال هریک یا همه‌ی

¹ Sex Industry

قدرت‌های متصل به حق مالکیت در جریان قاچاق اشخاص، به ویژه زنان و کودکان می‌شود. (Rome Statute of the International Criminal Court, 1998, Art. 7, para. 2(c)).

۲. منع برده‌داری در میان اسناد و قواعد حقوق بین‌الملل

از جمله موارد مهمی که در این خصوص باید به آن اشاره شود، جایگاه قاعده‌ی ممنوعیت بردگی در حقوق بین‌الملل است. این که این قاعده تا چه حدی از پذیرش جامعه بین‌المللی برخوردار است، ضرورت عمل به آن و جلوگیری از به بردگی گرفته افراد در قالب برده داری سنتی یا برده‌داری مدرن را نمایان می‌سازد. در واقع «منع بردگی» قاعده‌ای است که به لحاظ اهمیت و جایگاه ویژه‌ای که در حمایت از افراد انسانی دارد، در اسناد و معاهدات بین‌المللی متعددی مورد توجه و عنایت واقع شده است. «حق افراد به آزادی از بردگی» در حقوق بین‌الملل به عنوان حق اساسی بشر تعریف شده است به طوری که یکی از شدیدترین و قوی‌ترین قواعد بین‌المللی را در خصوص منع برده‌داری در سطح جامعه بین‌الملل شاهد هستیم.

۲-۱. منع برده‌داری در میان اسناد بین‌المللی

به لحاظ تأثیر منع بردگی بر عدم شناسایی شخصیت حقوقی انسان‌ها و در نتیجه اجرا نشدن سایر حقوق بشری، نسبت به این گونه افراد و تنزل وضعیت حقوقی انسانی ایشان، از دیرباز تلاش جامعه‌ی جهانی بر آن بوده تا با این مسئله که در آن روزگاران ریشه‌های عمیق فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی داشته است، مبارزه کند. در راستای جلوگیری از توسعه و مهار این پدیده نامیمون، از سال ۱۸۱۵ تا ۲۰۰۵ بیش از ۳۰۰ سند حقوقی و موافقتنامه بین‌المللی در مبارزه با برده‌داری تدوین شده است (Bales, 2005: 41). نخستین سند بین‌المللی که ممنوعیت جهانی تجارت بردگان را اعمال کرد، اعلامیه ۱۸۱۵ م بود که در وین امضا شد. ایه اعلامیه اذعان می‌داشت که تجارت برده «با اصول مربوط به بشریت و اخلاق جهانی مخالف است» اعلامیه‌ی یاد شده که به مثابه‌ی اولین پیروزی جنبش طرفداران الغای برده‌داری اسات نقطه‌ی عطفی برای ممنوعیت و لغو جهانی برده‌داری محسوب می‌شود هرچند ضمانت اجرایی برای حذف برده‌داری ارائه نکرده و به صراحت برده‌داری را یک جنایت کیفری به حساب نیاورده است، اما به عنوان نتیجه‌ی تلاش بین‌المللی که قدرت‌های بزرگ آن روز در برابر برده‌داری انجا داده‌اند، حائز اهمیت است (Scarpa, 2008: 42). پس از جنگ جهانی اول در پی مجاهدت‌های جنبش طرفدار الغای برده‌داری، توجه بین‌المللی به الغای برده‌داری و بردگی متمرکز گردید و با تأسیس جامعه ملل کنوانسیون

بردگی ۱۹۲۶ در چارچوب جامعه‌ی ملل تصویب شد. کنوانسیون حاضر مرحله‌ی مهمی در تحقق الغای برده داری سستی می‌باشد. این معاهده تعریف جامعی از بردگی ارائه می‌کند که همچنان در قضایایی که به برده‌داری مدرن مربوط می‌شوند، مورد استناد مراجع بین‌المللی است.

کنوانسیون ۱۹۲۶ م در بند ۱ نخست ماده خود، بردگی را این چنین توصیف می‌نماید: «بردگی وضعیت یا شرایط یک شخص است که هریک از اختیارات متصل به حق مالکیت یا همه‌ی آنها نسبت به او اعمال می‌گردد» پس از پایان جنگ جهانی دوم و تشکیل سازمان ملل متحد، کنوانسیون تکمیلی ۱۹۵۶ برای اصلاح و تکمیل کنوانسیون ۱۹۲۶ جامعه ملل، تحت نظارت سازمان ملل متحد تصویب گردید. به دنبال تلاش‌های بین‌المللی از قرن هجدهم تا قرن نوزدهم، برده‌داری سستی در حقوق بین‌الملل ملغاً، و برده‌داری به صورتی پایدار و قطعی به عنوان تخلفی آشکار از حقوق بین‌الملل به رسمیت شناخته شد. پس از آن در سال ۱۹۴۸ م «حق افراد به آزادی از بردگی» به عنوان یکی از حقوق اساسی بشری در اعلامیه جهانی حقوق بشر ظهور و بروز یافت. ماده ۴ این اعلامیه چنین بیان می‌دارد: «هیچکس را نباید در بردگی یا بندگی محصور نمود. برده‌داری و تجارت برده باید در تمامی اشکال خود لغو شود». پس از تدوین اعلامیه جهانی حقوق بشر، نظام بین‌الملل منع بردگی و برده داری را از جمله‌ی حقوق بنیادین و هنجارهای اساسی معرفی کرده است که تخطی‌ناپذیر است. از این رو، در اسناد جهانی و منطقه این حقوق بشر به این حق بشری اشاره شده است از جمله در ماده ۸ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی که در آن تأکید شده است که هیچ کس را نمی‌توان در بردگی نگه داشت و این ماده به ممنوعیت تجارت بردگان به هر نحو و ممنوعیت کار اجباری ریزاز مواردی که از جمله الزامات اجتماعی هستند، مانند خدمت وظیفه یا کار اجباری منتج از مجازات قانونی، پرداخته است. هم‌راستا با ماده ۸ میثاق، ماده کنوانسیون اروپایی حقوق بشر و آزادی‌های بنیادین و ماده ۴ کنوانسیون آمریکایی حقوق بشر نیز بر ممنوعیت بردگی تصریح دارند. افزون بر این، ماده ۵ منشور افریقایی حقوق بشر و مردم، پس از تصریح بر حق برخورداری افراد از شخصیت حقوقی و حق کرامت انسانی، تمامی صور استثمار و تحقیر انسان از جمله برده داری و تجارت برده را منع می‌کند. منشور حقوق اساسی اتحادیه اروپا در سال ۲۰۰۰ در این خصوص قابل توجه است. ماده ۵ این منشور، با عنوان ممنوعیت برده‌داری شامل ممنوعیت بردگی، کار اجباری و قاچاق انسان است. در این میان نباید از معاهدات خاصی که در این زمینه تدوین یافته‌اند، غافل شد. در نهایت، اشاره به اساسنامه دیوان کیفری بین‌المللی خالی از لطف نیست. این اساسنامه از جمله معاهدات مهمی است که با نگاهی کیفری بردگی را توصیه کرده اسات و به وظایف انسان‌ها در

از بین بردن بردگی تصریح دارد. پاراگراف اول بخش C ماده ۷، برده‌داری را در شمار «جنایات علیه بشریت» قرار داده و در پاراگراف دو بخش C همان ماده، برده داری را به معنای اعمال هریک یا تمامی اختیارات متصل به حق مالکیت بر یک نفر دانسته و آن را به بردگی مدرن نیز تسری داده و شامل اعمال چنین اختیاری در جریان قاچاق انسان خصوصاً زنان و کودکان نیز نموده است.

۲-۲. منع برده‌داری در میان قواعد حقوق بین‌الملل

«ممنوعیت برده‌داری» دارای جایگاهی برجسته در میان قواعد حقوق بین‌الملل است. «حق افراد به آزادی از بردگی» با عنایت به بند ۲ ماده ۴ و ماده ۸ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی، بند ۲ ماده ۱۵ بند ۱ ماده ۴ کنوانسیون اروپایی حقوق بشر، بند ۲ ماده ۲۷ و ماده ۶ کنوانسیون آمریکایی حقوق بشر، از جمله «حقوق غیر تعلیق» می‌باشد که برای بهره‌مندی کامل از حقوق و آزادی‌های بشری لازم و ضروری است و در هیچ اوضاع و احوالی حتی در مواقع فوق‌العاده و اضطراری لغو نمی‌شود و در زمان صلح و جنگ یا شرایط نظامی نیز مورد احترام است (Office of the High Commissioner for Human Rights, 2003, 449). نکته قابل ملاحظه در این خصوص این است که حق به بردگی کشیده نشدن از جمله حقوق غیر قابل تعلیقی است که در اسناد بین‌المللی به صورت مطلق بیان شده و از این رو، حق یاد شده، از جمله «حقوق مطلق» است و هیچ دولتی نمی‌تواند تعهداتش را در این زمینه محدود نماید. در عین حال، دیوان بین‌المللی دادگستری نیز در قضیه‌ی بارسلونا تراکشن اعلام کرد که صدور و قواعد مربوط به حقوق اساسی انسان از جمله حفاظت از برده‌داری، یکی از نمونه‌های تعهدات عام-الشمول است چراکه دولت‌ها در تکلیفشان نسبت به منع و جلوگیری از برده‌داری در قبال جامعه بین-المللی در کل متعهدند (Barcelona Traction, 1970, para. 33-34). به این مسئله در رویه‌ی قضایی بارها توجه شده است. دیوان کیفری یوگسلاوی سابق در قضیه‌ی کوناراک و دیگران تأکید می‌کند که اشکال معاصر برده داری به عنوان جنایات علیه بشریت در حقوق بین‌الملل عرفی شناسایی شده است در این راستا کمیته حقوق بشر در تفسیر عمومی شماره ۲۴ بر این امر که ممنوعیت برده داری از قواعد عرفی بین‌المللی است، صحه گذاشته و تصریح مینماید که «دولت‌ها نمی‌توانند حق مشارکت کردن در بردگی را برای خودشان رزرو کنند» از این رو، در حال حاضر در حقوق بین‌الملل این اصل به خوبی تثبیت شده است که ممنوعیت برده‌داری از قواعد مستقر در حقوق بین‌الملل عرفی می‌باشد که به درجه‌ی قاعده آمره بین‌المللی نائل شده است. برای نمونه کمیسیون حقوق بین‌الملل در یکی از گزارش‌های خود اذعان کرد که «ممنوعیت برده‌داری یکی از قدیمی‌ترین و بهترین قواعد مستقر در قواعد آماره است.

همان گونه که ملاحظه شد تمامی موارد پیشگفته نمایانگر جایگاه برجسته و ممتاز قاعده‌ی ممنوعیت بردگی در حقوق بین‌الملل است. موقعیت ویژه‌ی قاعده منع بردگی در حوزه حقوق بین‌الملل غیرقابل انکار است چراکه بهب بردگی گرفتن انسان‌ها حق بنیادین آنان را در خصوص اینکه به عنوان یک شخص در برابر قانون شناسایی شوند، زایل نموده، وضعیت ایشان را در حد کالا تنزل می‌دهد و در نتیجه سایر حقوق بشری مورد تأیید حقوق بین‌الملل را نسبت به قربانیان بی‌تأثیر خواهد نمود.

۳. منع برده داری در نظام حقوقی ایران

نظام حقوقی ایران نیز به صورت ویژه این مطلب را مورد تأکید قرار داده است که از جمله مهم ترین قوانین ناظر بر منع بردگی و برده داری، می‌توان به ماده واحده قانون منع خرید و فروش برده در خاک ایران و آزادی برده در موقع ورود به مملکت مصوب ۱۸ بهمن ماه سال ۱۳۰۷ اشاره نمود.

بر اساس این ماده واحده: «در مملکت ایران هیچ کس به عنوان برده شناخته نشده و هر برده به مجرد ورود به خاک یا آب های ساحلی ایران آزاد خواهد بود. هر کس انسانی را به نام برده خرید و فروش کرده یا رفتار مالکانه دیگری نسبت به انسانی بنماید، یا واسطه معامله و حمل و نقل برده بشود، محکوم به یک تا سه سال حبس تأدیبی خواهد شد. هر یک از مامورین دولتی مکلف است به محض اطلاع یا مراجعه کسی که مورد معامله یا رفتار بردگی است، فوراً وسایل استخلاص او را فراهم آورده و برای تعقیب مجرم، به نزدیک ترین پارکه (دادسرا) بدایت اطلاع دهد».

به جر قانون مذکور، قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران نیز که بیان کننده حقوق و آزادی های بنیادین و اساسی شهروندان است، به موجب بند ۶ از اصل دوم، بر «کرامت و ارزش والای انسانی و آزادی توأم با مسئولیت او در برابر خداوند» اشاره کرده است و در ضمن اصل نهم نیز مقرر می‌دارد: «هیچ مقامی حق ندارد آزادی های مشروع افراد را هر چند با وضع قوانین و مقررات، سلب کند».

۴. مجازات قاچاق انسان به عنوان برده‌داری نوین در حقوق عراق و ایران

قاچاق انسان که امروزه با تعابیری هم چون تجارت سفید، مافیای انسان و بردگی مدرن نیز شناخته می‌شود، یکی از موارد جرائم سازمان یافته است که از ابتدای دهه‌ی ۱۹۹۰ به شدت افزایش یافته و در سال‌های اخیر به یک معضل جهانی تبدیل شده است. در جرم قاچاق انسان، قوانین کیفری عراق سهم مهمی در این امر دارند، زیرا حفاظت از انسان و حفظ حقوق او همچنان در کانون توجهات و هدف اصلی وضع مقررات قانونی است؛ از این‌رو قوانین حقوقی به دلیل اهمیت جرم قاچاق انسان، به عنوان

یکی از ابزارهای مهم برای حفظ حقوق و کرامت انسانی افراد، نقش خود را در این زمینه به عهده گرفته‌اند. جرم قاچاق انسان نهایت نقض کرامت انسانی است و نشان‌دهنده یک جهش کیفی در زمینه استثمار غیرانسانی افراد است، بنابراین تلاش‌ها برای ریشه‌کنی این پدیده و کاهش آن به هر وسیله‌ای از جمله موارد قانونی آغاز شده است. قوانین کیفری عراق با جرم انگاری و مجازات آن در مبارزه با پدیده قاچاق انسان نقش خود را بر عهده گرفته است. بدین منظور، از سیاست جنایی پیروی می‌کند که با میزان جدی بودن جرم قاچاق انسان و تأثیر منفی آن بر جامعه سازگار است، و این همان چیزی است که قانون کیفری عراق تصویب کرده است، زیرا مفاد آن از یک قانون ویژه برای مبارزه با جرم قاچاق انسان حکایت دارد (Abdolzaher, 2010: 93) به عنوان یک قاعده کلی، در کنوانسیون پالرمو میزان مجازات جرائم ارتكابی پیش بینی نشده است و تعیین نوع و میزان مجازات‌ها به دولت‌ها واگذار گردیده است. رعایت قواعد حقوق بشری همواره قابل توجه بوده و هست، چون حقوق کیفری نهایتاً برای آرامش و صیانت افراد بشری که جامعه را تشکیل می‌دهند، وضع گردیده است. «رابطه حقوق کیفری و حقوق بشر یک رابطه مبهم است، رابطه‌ای که بیانگر فشار و تنش موجود بین دو قطب گاه متناقض و گاه آمیخته در هم است. تناقض با حقوق بشر در بطن عدالت «کیفری» که مبتنی بر حق مجازات کردن است، قرار دارد: زیرا در واقع، عدالت کیفری، بعضی از حقوق بنیادی شخص را که در رأس آنها حق آزادی رفت و آمد است محدود یا سلب می‌کند، و حال آنکه همین نظام کیفری وظیفه حمایت از حقوق بنیادی را نیز ایفا می‌نماید....» (Delmas Marty, 2012: 206).

۴-۱. حقوق عراق

ارتکاب جرم و تکمیل عناصر آن آثار زیادی را در پی دارد که مهمترین آن‌ها اثر جزایی مجازات یا میزان تعیین شده توسط متن کیفری در ارتکاب عمل مجرمانه است، هرچند مجازات برجسته‌ترین اثر حقوقی جرم، اما تعدادی دیگر از آثار جرم در زمینه اجتماعی، روانی و جسمی بر قربانیان آن وجود دارد و بنابراین متون قانونی مورد توجه قرار می‌گیرند (Fati Sarvar, 1972: 206) اقدامات و رویه‌های اجتماعی یا اقتصادی، هم در فرایند مبارزه با جرم و رسیدگی به تأثیرات منفی آن، چه برای فرد و چه برای جامعه لازم است و این امر مستلزم مجموعه‌ای از اقدامات متناسب با شدت جرم و تأثیر منفی آن است، از طرف دیگر برای پیگیری این جرائم و کاهش هرچه بیشتر آنها به مکانیزم‌های مناسب نیاز است. از این رو باید سیاست جنایی قانونگذار عراق در قانون مبارزه با قاچاق انسان در زمینه مجازات‌های اعمال شده و اقدامات لازم برای رسیدگی به آثار منفی آن جرم بر قربانیان از جنبه‌های اجتماعی و

بهداشتی فرهنگی، اقتصادی و فرهنگی و همچنین بحث در مورد مکانیسم‌ها یا اقدامات انجام شده برای کاهش این جرم مورد بحث قرار گیرد (Mohammad Sahebaskar, 2018: 38).

۱-۱-۴. سیاست جنایی قانونگذار در مجازات جرم قاچاق انسان

همان طور که مشخص است مجازات کیفری نشان دهنده مهمترین پیامدهای ارتکاب جرم و درک مسئولیت مجرم در قبال آن است و سیاست جنایی موفق در زمینه مجازات‌ها در اعمال مجازات مناسب برای مجرمان است. از نظر کمیت و نوع عمل می‌کند و هنگام مراجعه به مفاد قانون مبارزه با قاچاق انسان، سیاست جنایی قانونگذار برای ما روشن می‌شود (Ebrahim Saleh Obaid, 1974: 127). در این زمینه، به طور خاص در متون مواد (۵-۶-۷-۲-۹) متوجه می‌شویم که او مجموعه‌ای از مجازات‌ها را وضع کرده است، و اگر موضوع آنها را در این قانون مورد بحث قرار دهیم، و سیاست قانونگذار در تنظیم آنها چگونه بوده است؟ ما متوجه شدیم که دارای چندین ویژگی است که مهمترین آنها عبارتند از:

اول: اینکه قانونگذار کیفری، در متون مواد فوق‌الذکر، بر ترکیب دو نوع مجازات، مجازات‌های محروم کننده از آزادی (حبس یا حبس) و مجازات‌های مالی (جزای نقدی)، با مجازات شدیدتر برای مجرم در این جرائم، تکیه کرده است، و اعمال مجازات اعدام در یک مورد در صورت انجام قاچاق منجر به مرگ قربانی می‌شود، و این چیزی است که ما در متن ماده ۸ می‌یابیم

در مورد بند اول ماده ۵ جایی که مجازات حبس موقت و جزای نقدی کمتر از (۵۰۰۰۰۰) پنج میلیون دینار و بیش از (۱۰۰۰۰۰۰۰) ده میلیون دینار برای هر کس که یکی از اقدامات مندرج در ماده ۱ را انجام می‌دهد، مشخص نموده است. این سیاستی است که قانونگذار در تأکید بر ترکیب دو نوع مجازات سالب آزادی و مجازات‌های مالی برای مبارزه با این جرائم که انگیزه آن قاچاق و سود مالی از ارتکاب اعمال مجرمانه است، دنبال کرده است.

دوم- سیاست جنایی قانونگذار عراق بر مجازات شدیدتر در برخی موارد قاچاق متکی است، حال سؤال این است که آیا این رفتار به روش ارتکاب آن مطابق با بند دوم ماده ۵ در آن، همانطور که تعیین می‌کند مرتبط است؟ مجازات محرومیت از آزادی یعنی حبس برای مدتزمان حداکثر ۱۵ پانزده سال و مجازات جزای نقدی حداکثر (۱۰۰۰۰۰۰۰) ده میلیون دینار در صورت ارتکاب جرم به وسیله اجبار، اخاذی، تهدید، یا نگهداشتن سند مسافرتی یا موارد مشابه برای تحت فشار قرار دادن قربانی، و همچنین استفاده از وسایل کلاهبرداری و فریب، یا دادن مبالغی برای جلب رضایت شخصی که بر قربانی اختیار

دارد، مانند پدر، سرپرست و سرپرست. البته تأکید و تعیین دو مورد محدودیت مجازات در مورد رفتار توصیف شده در جرم قاچاق انسان، نشان می‌دهد این امر با سیاست جنایی قانونگذار مطابقت ندارد، لذا به نظر میرسد باید در رفتارهای توصیف شده جرم قاچاق، یکسانسازی مجازات صورت گرفته و متن ماده ۵ مورد بازبینی قرار گیرد (Fahmi, 2011: 142).

۴-۱-۲. مجازات اشخاص حقوقی

قانون‌گذار به عنوان بخشی از سیاست جنایی خود در مبارزه با قاچاق انسان مجازات ویژه‌ای برای شخص حقوقی وضع میکند و دو یا دو مجازات تعیین میکند، اولین مورد در مورد مشارکت وی در ارتکاب هر یک از اقدامات قاچاق و این مشارکت که در اولین پاراگراف ماده ۹ نشان داده شده است شامل هر شکل از مشارکت جنایی اضافی مانند تسهیل، کمک یا توافق، یا تحریک و ارتقاء اقدامات قاچاق جنایی انجام شود:

اول - باید هر شخص حقوقی که ثابت شود در جرم شرکت کرده یا به نام خود مرتکب جرم شده است با جریمه‌ای کمتر از (۵۰۰۰۰۰۰) پنج میلیون دینار و حداکثر (۲۵۰۰۰۰۰۰) بیست و پنج میلیون دینار مجازات شود. و این به مجازاتی که برای مدیر مجاز یا مسئول مدیریت شخص حقوقی اعمال می‌شود، لطمه نمی‌زند. در مورد دومین و شدیدترین مجازات، در بند دوم همان ماده تصمیم گرفته می‌شود، زیرا مجازات انحلال نهایی شخص حقوقی و تعلیق موقت فعالیت آن یا تعطیلی دفتر مرکزی یا شعبه آن را تعیین می‌کند.

۴-۲. مجازات‌های مقرر در حقوق ایران

برای هر جرمی قانونگذار یک یا چند جرم اصلی را در نظر گرفته است که تابع مجازات‌های دیگر نیستند. ماده ۳ قانون قاچاق انسان مصوب ۱۳۸۳ مقرر می‌دارد: «چنانچه عمل مرتکب قاچاق انسان از مصادیق مندرج در قانون مجازات اسلامی باشد، مطابق مجازات‌های مقرر در قانون یاد شده در غیر این صورت به حبس از دو تا ده سال و پرداخت جزای نقدی معادل دو برابر وجوه یا اموال حاصل از بزه یا وجوه و اموالی که از طرف بزه دیده یا شخص ثالث وعده پرداخت آن به مرتکب داده شده است محکوم می‌شود». تبصره ۱ ماده ۳ مقرر می‌دارد: «چنانچه فرد قاچاق شده کمتر از هجده سال تمام داشته باشد و عمل ارتكابی از مصادیق محاربه و افساد فی الارض نباشد مرتکب به حداکثر مجازات مقرر در این ماده محکوم می‌شود». قانونگذار برخی از افراد را به خاطر وضعیت خاصی که از جهت آسیب پذیری دارا

میباشند و بهآسانی مورد سوءاستفاده واقع شده و به سمت ارتکاب جرم سوق داده میشوند، موردحمایت خود قرار داده و مرتکبین جرائم نسبت به این افراد را به مجازات شدیدی محکوم مینماید.

نتیجه گیری

برده داری و قاچاق انسان امری بسیار پیچیده است که گروههای جنایتکار به گونه‌ای فزاینده درگیر آن می‌شوند. همچنین بهره‌کشی از انسان به بهره‌کشی جنسی محدود نمی‌شود و ابعاد مختلفی را دربر می‌گیرد که کار اجباری، ازدواج اجباری، کار دشوار خانگی و دیگر رویه‌های بهره‌کشان را شامل می‌شود. البته هنوز هم قاچاق زنان به منظور روسپی‌گری و یا دیگر انواع بهره‌کشی جنسی مهمترین مقصود قاچاق را تشکیل می‌دهد. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد علیرغم اینکه نظام حقوقی عراق راهکارهای زیادی را برای مقابله با پدیده برده داری و قاچاق انسان اتخاذ کرده است، اما این اقدامات به دلیل عدم وجود بینش ملی مؤثر و با توجه به توانایی باندهای سازمان یافته، در مبارزه با آن ناتوان بوده است. از سوی دیگر شرایط جنگی که عراق را تحت تأثیر اشغال‌گری آمریکا و ناامنی‌های بعدی در برگرفته، همچنین آثار منفی ناشی از حضور داعش در جامعه عراق، زمینه مناسبی را برای گسترش فعالیت‌های باندهای سازمان یافته و مخصوصاً قاچاق انسان ایجاد کرده است. به لحاظ سیاست کیفری و جنایی، کشورها و سازمان‌های بین‌المللی باید بیندیشند تا در جلوگیری از برده‌داری جدید اقدامات عاجل و صریح داشته و از طریق پلیس بین‌المللی (اینتربول) اقداماتی جهت انهدام این گونه باندهای فروش انسان که غالباً ریشه‌های بین‌المللی دارند، صورت گیرد.

References

- Abd al-Zahir, Ahmed. (2010). Special Criminal Laws: General Theory (1st ed.). Dar Al-Nahda Al-Arabiya. [In Arabic]
- Allain, Jean. (2008). The Slavery Conventions: The Travaux Préparatoires of the 1926 League of Nations Convention and the 1956 United Nations Convention (Vol. 1). Martinus Nijhoff Publishers.
- Aristo. (2023). Politics (Hamid Enayat, Trans.; 2nd ed.). Negah Publications. [In Persian]
- Askar, Alaa Mohammad Saheb. (2018). The Extent of the Response of the Iraqi Anti-Human Trafficking Law to the Requirements of Combating the Crime of Trafficking in Women: A Comparative Analytical Study. Al-Qadisiyah Journal for Law and Political Science, 9(1). [In Arabic]

- Bales, Kevin. (2005). *Understanding Global Slavery: A Reader*. University of California Press.
- Barcelona Traction, Light and Power Company, Limited (Belgium v. Spain). (1970, February 5). International Court of Justice.
- Bell, Jessica. (2008). *Contemporary Slavery and International Law*. Human Rights and Human Welfare, 2008.
- Council of Europe. (2005, May 16). *Council of Europe Convention on Action Against Trafficking in Human Beings*. Committee of Ministers.
- Durant, Will. (2022). *The Story of Civilization* (Group of Translators, Trans.; 16th ed.). Scientific and Cultural Publications. [In Persian]
- Esmeir, Samera. (2012). *Juridical Humanity: A Colonial History*. Stanford University Press.
- Fahmi, Khaled Mustafa. (2011). *The Legal System for Combating Human Trafficking Crimes: A Comparative Study*. Dar Al-Fikr Al-Jamei. [In Arabic]
- Gupta, Birendra Kumar. (2011). *Trafficking and the Law*. Human Rights Law Network.
- Jafari Tabrizi, Mohammad Taghi. (2006). *Global Human Rights: Research and Comparison in Two Systems; Islam and the West* (1st ed.). Institute for Compilation and Publication of Works of Allameh Mohammad Taghi Jafari. [In Persian]
- Kazemi Khorasani, Mohammad Ali. (1984). *Fawa'id al-Usul*. Islamic Publication Institute. [In Arabic]
- Mir Mohammad Sadeghi, Hossein. (2024). *International Criminal Law* (8th ed.). Mizan Legal Foundation. [In Persian]
- Obaid, Ibrahim Saleh. (1974). *The Idea of Interest in Penal Law*. *The National Criminal Review*, 17(2). National Center for Social and Criminological Research. [In Arabic]
- Sadat, Leila Nadya, & Scharf, Michael P. (Eds.). (2008). *The Theory and Practice of International Criminal Law: Essays in Honor of M. Cherif Bassiouni*. Martinus Nijhoff Publishers.
- Scarpa, Silvia. (2008). *Trafficking in Human Beings: Modern Slavery*. Oxford University Press.
- Sorour, Ahmed Fathi. (1972). *The Origin of Criminal Policy*. Dar Al-Nahda Al-Arabiya. [In Arabic]
- Taheri, Azadeh, & Manteghi, Faezeh. (2017). *Abolition of Slavery from Past to Present: Re-reading the Development of the Concept of Slavery in International Documents and Court Rulings*. *Legal Research Quarterly*, 20(79), 249–273. [In Persian]
- United Nations. (2011). *Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the United Nations 'Protect, Respect and Remedy' Framework*.